

Предплата
ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
 виписуть:
 на цілий рік 5 зр. — кр.
 " пів року 2 " 50 "
 " чверть року 1 " 25 "
 для заграниці 5 рублів або
 12 франків
 Поодинокі числа по 12 кр.
 в книгарні Г. Пардінського
 в Чернівцях, ринок ч. 10 і
 в бюрі газет Л. Горювіца,
 ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрація „Буковини“ находить ся в Чернівцях (улиця Петровича, ч. 2.), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції створене щодня від 6.—8. години вечером.
 Оповідення і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах.

Ч. 44.

Чернівці, дня 30. жовтня (лат. II-го падолиста) 1892.

Рочник VIII.

Безглуздість чи злоба?

Тутешня „Gazeta Bucovinei“, орган буковинських боярів-румунізаторів, заявляє через цілий час своєї газетярської роботи так дивачні погляди про руску національність і взагалі про руску справу, що можемо справді запитати, чи се є повна безглуздість, чи в найвищій степені проворна злоба?

Не визначувала ся вправді „Gazeta Bucovinei“ до тепер ніколи глибоко обдуманими працями, або бодай докладним знанєм всесвітньої історії, котра лише сама може дати ясний погляд на дотеперішній розвій політичних, національних і суспільних стосунків; не переконали ми ся до тепер також з „Gazeta Bucovinei“ навіть і о тім, що єї редактори мають ясне поняття о напрямі теперішнього духа часу, але все-ж таки тяжко закинути „Gazeta Bucovinei“ повну безглуздість, за то визначає ся вона майже в кождім числі проворною злобою, коли іменно обговорює руску справу.

Кожний умний і світлий чоловік мусить признати, що природні свойства, якими відрізняють ся одні народи від других, то перед всім: своя власна народна мова, свої народні звичаї і обичаї, дальше кождому поодинокому народови власний відмінний темперамент, та сему відповідна его народна спосібність, своя природна вдача, а крім сего, що найважнійше, природна любов і прихильність для свого народу — се его природне народне почуття. Зі взгляду на єї природні свойства, котрими відрізняють ся одні народи від других, мусить дальше признати кождий світлий чоловік, що поодинокі народи є нічим иншим, як лише природним сполученєм більших мас людий одної крові в одну велику родину, так само, як сполученє поодиноких людий одного роду становить поодинокі родини.

З другої сторони мусить кождий світлий чоловік признати й се, що ні „автохтонність“ ні віра не створюють природні свойства, якими відрізняють ся народи, бо прецінь і „Gazeta Bucovinei“ не схоче сего заперечити, що Волох, чи він родив ся в Румунії, чи в Семигороді, чи на Буковині, чи навіть в Америці або в Австралії, чи він визнає православну, чи унійтську віру, все він собі Волохом як довго не відчужить ся від свого роду, від свого народу, як довго він не вінародовить ся. Та-ж прецінь і славний безперечно перший волоський патриот Арон Пумнул, що яко професор волоської мови при тутешній гімназії позоставив для волоського народу так великі заслуги, не був „автохтоном“ або „bastinagom“ на Буковині, противно: він родив ся в Семигороді і виховав ся в унійтській вірі.

Для чого-ж одже „Gazeta Bucovinei“ по прикладу свого ментора, буковинського православного владика, Морарі-Андриєвича, а в найновішій часі і по прикладу Русина-зрадника

Івана Тиміньського, так дуже воює, видуманим „автохтонством“ або „bastinag-ством“. Для чого воює вона „православієм“ або „orthodoxi-єю“, коли іменно говорить про руску справу, про права Русинів на Буковині?

Чи-ж тільки Русини між всіма народами на світі мають становити якийсь дивомладний вимок? Чи розумно доводити, як се власно доводить „Gazeta Bucovinei“, що православні Русини на Буковині, котрі так само як Русини на Україні, в Галичині, та на Уграх мають одну ту саму руску мову, один і той самий природний народний характер, одні і ті самі народні звичаї і обичаї, становлять відмінний парід від того руского народу, від тої великої рускої родини, що проживає і на Україні, і в Галичині і на Уграх?

Щось подібного могли би серіозно доводити тільки повні ігноранти, тільки люди безглузді, а вже-ж панове редактори „Gazeta Bucovinei“ і їх поплечники не дозволять на те, щоби їх причислити до таких ігнорантів, до людей безглуздів. Не можна одже сказати, щоби безглуздість мала бути причиною тої дикої борби, яку провадять тепер так заїло румунізатори і їх орган „Gazeta Bucovinei“ против життя-биття руского народу.

Причина єї борби лежить більше в пристрастнім шовінізмі, в безгранничім самолюбстві; причина єї, можна сказати, дикої, правдиво звірячої борби, лежить безперечно в проворній злобі.

Ціль єї нікчемної борби цілком ясна; ходить тут о нічо иншого, як лише о те, щоби в користь неситого пановани буковинських румунізаторів знизити руский елемент на Буковині або принаймні придушити можливий розвій здорового руского життя; ходить тут о те, щоби таким нікчемним способом, як ми се нераз підносили, держати темні маси руского народу на Буковині, для своїх самолюбних цілей, яко вічних невільників в тьмі і рабстві. Бо-ж інакше годі витолкувати се підступне поступованє, з яким почали румунізатори особливо в останніх часах так заїло воювати, против найживотнійших інтересів руского народу. Не вибирають ся тут средства. Кожде средство добре, що провадить до ціли, хотий би се мала бути найнікчемнійша деморалізація темних мас руского народу і его ще дуже мірної інтелігенції, хотий би се мало бути навіть причиною до того, щоби ціла руска інтелігенція дала ся звести на народних зрадників, як се стало ся в останнім часі в Тиміньським і Волянном.

Але годі розшарпати ще живе тіло живого руского народу на дрібні кусні, щоби тим легше пожертви сей нещасний парід!

Сего вже бажали в диких часах Монголи і Татари, сего бажали колись і польські фєвдали, сего бажає ще й тепер шівнічний велит, але Русь

остоялась, і поборе также тим легше несуту роботу мізерних румунізаторів.

Во ще не вимерли вірні сини матери-Руси, що до останньої хвилі свого життя будуть сьміло стояти на сторожи справедливих потреб свого народу, що понесуть свою кров і своє житє в жертву, коли буде того потреба, щоби рішучо боронити права руского народу.

ДОПИСЬ.

З Ранча.

Чесний Пана Редактор! Прошу, помістітє і мою допись про наших двох славних послів, а то про д-ра Воляна і Івана Тиміньського, бо по правді, славні они, такої слави, здає ми ся, і простий мужик не міг би доказати. — Не дивно мені, чесні читателі, про д-ра Воляна, бо его меньше знаю, бо мало кого на добру дорогу нараджував, але дивно мені найбільше з пана Тиміньського, котрий наших всіх буковинських селян завжди на добру дорогу нараджував, в кождім ділі н. пр. як читалні провадити, як вести в порядку ті „читалні“ — ба як з румуністами обходитись і т. д. Кілько лиш я сам чув, що-м не годєн зрахувати, що і як коли було, а тепер сей пан не лиш сам, але і другого відай волоком потягнув, і оба в найгірше греховне болото впали. Пана Тиміньський! Одзиваю ся до Вас з болем сердца, схаменітє ся! Опамятайтєсь! Таке як Ви казали: тримаймо ся всі Русини разом як один!*) і то завжди кричалисьте, а тепер відай скажете: тримаймо ся всі румуни разом?! А правда, що не красно бути дволичним, і не дивував би-м ся з того, як би то простий мужик таке зробив — то щось иншого би було; от як простий мужик: ні читати, ні писати, а може еще напис ся дурійки... ба! І простий мужик, котрий має твердий руский розум, то припадаєтє собі і скажеть „Господи Боже наш! Таке я більше тримав ся рускої мови і Русинів, бо-м — преці Русин, — та вже не далеко до смерти. То мав бим ся тепер того лишити?! А пійти за підшептом дїявола? Та зрадити Русинів? Пана Тиміньський! Як учув я про Вас в „Буковині“, то здає ми ся, що в дуже велику зиму пору грім ударив, хотий в зимі громів нема; ба еще вірше як грім — бо то не лиш для мене, але разом для всіх буковинських Русинів так.

Оттак не один здібає ся зо мною, і кажеть мені: „Як то, ти нераз писав до „Буковини“, написи і тепер щось, нехай світ знає, що і ми мужики уміємо вже осуджувати такі діла, як отся зрада п. Тиміньського“. — А я собі гадаю, доброго щось не можна писати про зрадників, а злого також гріх, — але напишу то, що правда, як хто собі заробив, бо мені тяжко читати за таке нечесне діло, яке нам всім Русинам наші поски наробили, тож я мушу писати, бо жаль не дасть спати.

Пана Тиміньський! То вже як я здіблю Вас в Чернівцях, то буду до Вас гавігати по ци-

*) Оттак на раді всіх руских послів у д-ра Воляна перед сойком говорили до п. Тиміньського послі Пігуляк і Стопкий. Та що з того? Тоді п. Тиміньський не памятав вже того, що сам колись проповідував, Ред.

ганьски, бо по руски шкода? І не питати Вас о добре? Хіба о зло? — Бо Румуни, як Ви казали пераз, всі злі і фальшиві люди — то вже і Ви такі? Шкода, що я не знав, що Ви зрадник Русинів, я бим ніколи був і не ливав ся за правду, хіба бим щось на сміх заговорив, хотий Ви пан, а л селянин, бо то гріх з такими говорити.

Оттак то, люди добрі, може хтось з Вас читав про воробця і голубів. Воробець голубів радив, що як лис прийде, то аби голуби ему нічого не давали, лиш би ему сказали, що суть в гнізді, нехай вилізе, і сам собі возьме. На рещті лис, як пізнав воробця фальшивого, так схватив і з'їв его. От таке то дїє ся і з нашим послом п. Тимінським. По моїй думці, так зрадили Румуни нашого посла, як той лис воробця.

А Ви, панове читателі, як щось знаєте більше про наших послів, то прошу, напишіть, а впрочім не дивім ся ми, хлібороби, на таких зрадливих послів, як п. Тимінський і др. Волян, але дивім ся на таких послів, котрі чесні і в великій довірію стоять н. пр. як пан професор др. Стоцький і професор Єрофтей Пігуляк. Такі послі нашу буковинську Русь незраджують і не зраджуть, а таких, панове громадяни, вибирайте і на другий раз, і такі послі, як сі два ретельні, мусять ся трудити і робити за тамтих двох зрадливих послів.

Господи, Всемогучий Боже наш! Хоронив еси нас від грому, потопа, огня, меча, напрасної смерті, від війни, — хорони нашу буковинську Русь від таких зрадливих послів, як др. Волян і Іван Тимінський, — а надгороди нас Боже такими послами, на другий раз як др. Стоцький і Пігуляк! Сі послі най живіт „много літ“! во славу буковинської Русі!

Раранче, дня 26-го руск. жовтня 1892.

З поважанем

Стефан Гудзоватий.

3 Україн.

Дуже сумно почуваеть ся у нас на Україні і, звісно, не тільки у нас, а і далі на увесь обшир Росії. З першого погляду для чоловіка нового здаєть ся, що настали щасливі, спокійні часи, що усе живе мов зачаровано, не спинаючись тими грізними хвилями життя, що завжди не дають спокою на захід від нас. Так воно спразді затягнулось якимсь тоненьким павутинням і поверху усе тихесенько, гарнесенько, усі мовчать... А сим вдоволяють ся ті, що самі більш других плівають те павутиння, або користують ся вже їм...

А жите має свої права... Водця таки тече з гори і назад не вертаєть ся; може і зверне у сторону, але-ж тече з гори...

Від туги, кажу, і обгортає сум, як пічнеш придивляти ся тому, що робить ся в самому життї, як стоять, і куди посувають ся его різні сторони. А частенько таки треба дуже пильно придивляти ся, щоб побачити інші хиби в сему життї, бо і казати про те, що болить і нівечить ся, частенько зовсім не можна...

Возьмемо, на приклад, економічний стан.

Ми бачимо, що уже поступова реформа 1861-го року (скасання кріпацтва) зовсім не дає і частини того, на що сподівались найчестнійші дїячі тих годин. За маніфестом 1861-го року сподіватись треба було чи малої роботи поступової, котра постановила би життє на місний ґрунт, допомагаючи ему просвітою і всім тим, що потребує нарід при здоровому культурно-економічному розвою. А коріння було не аби яке, і от через 30 років повинно-б вирости не таке деревце, як ми бачимо его в 1892-ім році! А реформи не тільки обірвались зараз після їх початку, а ще й почались змагання звернути з того шляху, на котрий навернули були освічені люди...

Збулись одного лиха, і почали виявляти ся нові хиби суспільного життї, до котрих частенько зовсім байдуже було тим, котрі перш усього повинні були піклуватись о поліпшення сего життї!

При таких обставинах бачимо, що щорічно хронічно ісуєть ся економічний стан більшости

людиности, окрім тих глїтаїв, що почали плодитись, користуючись кровавницею простого люду.

І от ми доходимо до 1891-го року, коли нам кажуть, що в Росії неврожай, хліба невістарчає — „голод“. Не мало треба сили, щоб укласти у голову зміст сего слова — „голод“. „Як, при такому обширу, при такій ріжницї географічного стану і обставин культури хліба, і при такому ґрунті — „голод“?! Може помилка, спитаєте ви? Може недорід, неврожай у губернії, у яких, двадцяти? Але-ж се все-ж таки не голод. Недорід, то запаси є торічні, у других місцях уродило — підвезуть, зорганізують суспільні роботи, поможе земство, уряд. Не може бути голоду! Так то воно повинно бути. Та не мало хто у нас так думав, казав, де-хто і робив, а на рещті вийшов голод, та ще й який!

Від туги постановивши питання: „чом воно так“? то як не крути, а самими елементарними причинами всего не виявив, і прийде ся шукати більш загальних хиб нашого життї, ніж випадкову тучу або град. З сего послідного може бути недорід, нестача де в яких місцях, але ж не голод. Правда, треба додати, що й елементарні причини більш мають у нас ваги, ніж повинні були-б мати. Ми ще зовсім мало пішли в розвою боротьби з природою; вона ще дуже панує над нами. Вільність наших хліборобів обробляють землю до того примітивно, що й сказати сором. Багато про се й казати нічого: кожний се добре розуміє, коби він хоч раз ривав роботу, освічену наукою і блукання темного чоловіка. А з сего боку ми дуже хвалитись не можемо, ні! Розміркуйте справді.. було на всю обшир Росії 2 вишчих рільничих шкіл: у Москві Петровська Академія, та в Александрії, Люблинської губ. — інститут, і з них розходилося тришки світу на рільничу роботу. Але-ж се так мало, що проміння того світу тонули в бездонні. І от після того як слухачі сих шкіл 3 роки назад протестували проти нового, ще гіршого режиму „поклали“ зовсім скасувати сі школи, виключивши заразом більш половини слухачів. Сі роки нових слухачів зовсім не приймали і Академії зосталось тільки рік! Не вже сі закриють?! А голод дуже добре виявив, що потреба в освіті і підняттю культури хліба не мала! В Александрії від сего року знов пічнуть приймати, але тільки по 2 чоловік!!

Так було на усю Росію; що до нашої України, то про неї зовсім забули і не вважаючи на те, що деякі з наших земств, з'їзди сільських хазяїнів прохали, щоб отворено у нас на Україні випущу рільничу школу, дозволу не було!

Що до університетів, то в їх „естественний факультет“ (природничий відділ) до того уладжений теоретично, що на него мало хто і йде, а до того йти в університет мають право тільки скінчивші класичну гімназію, в котрих зовсім не вчать „естественних“ (природничих) наук, а учні реальних шкіл, в котрих викладають ся сі науки, не мають доступу і на сей факультет! З сего виходить, що із скінчивших що року 20—30 чоловік в харківському, одеському і кївському університеті, до хліборобства прилучаєть ся 6—7 чоловік на усю обшир України. Мало!!

Міркуючи про се усе, бачимо, що нещастя природні становлять ся тільки близькими причинами, а за ними виявляють ся інші, зядля котрих сі, ближші, мають таку вагу, якої не мали-б при інших обставинах загально-культурного розвою нашого рідного краю.

Як відомо читаем часописів, недорід, голод а за ними ріжні хвороби: цинга, тиф і інші... захопили нашу Україну. Катеринославщина, Херсонщина, Слобідська Україна в деяких повітах чимало попобідкались сею зимою, не дивлячись на те, що зовсім недалеко, в Полтавщині н. пр. був добрий врожай. Найбільша біда в Росії випада на губернії Саратовську, Тамбовську і інші на північ і схід від нас. На наше лихо відкликнувся чи мало хто з наших сусідів і аж з дальньої Америки зібрано було чи мало грошей. Не мало й люду потурбувалось з нашої інтелігенції, прикладаючи руки до боротьби з таким лихом.

Довго йшла зима сего року... Голод усюди давав про себе звістку, так що і дуже великі пани, котрі сплять у теплих та богатих палатах,

і котрим слухами вже „про голод“ обридло, почували, що справді деєсь дуже запекло, заворушилось таке нещасте, про що проти ночи їм і думати не слід..

Дуже пильнували наші реакційні часописи, щоб усі вдовольняли ся тим поясненням лиха, котре давали сі часописи, але-ж бачили, що в такому дїлі їм не так імуть віру як ранійше. І деякі з них голосно заявили, що і в вишних посадах є такі, що починають поніверяти ся на тій стежці, по котрій ми йдемо, і назвавши їх легкодушними, почали лаяти ся.

По весні йшла чутка про війну... Сталі по часописях лічити, скільки у нас москалів, вихвалити „рускаго салдата“, котрий, як треба, то може й не пити, й не їсти, а тільки битись (бо звик не завжди їсти — от тобі й добро з лиха!)

Се добре писати, сидячи у теплій хатині, але-ж на дїлі воно зовсім інакше.

За сими звістками трішки почали забувати про зимне лихо, а тут і дуки вже зазеленіли так, що й худобу можна годувати погнолюю соломою з стріхи... Тиф зменьшав ся, наче легше здихнуло ся; і можна було думати не тільки про те, як боронити ся від біди, як увернути ся від неї, але-ж і про те, як біду на другий раз не пустити, бо усему-ж є міра. Але-ж ні, спокійно у нас не може бути...

Се з першими весняними днями почали доходити звістки, що в Азії холера, і що вона все ближше і ближше підходить до нашого кордону. Тільки почали розіздати ся слухачі-медики, як в часописях одно за другим пішли оголошення, в котрих звали слухачів в східні краї допомогати берегти ся від сего лиха. Се добре свідчило, що лихо не біг-зна де, а зовсім у нас. Почали з'являти ся звістки по часописях про холеру, але-ж так бережно, так сторожно, що зараз виявлялось, при яких обставинах йдуть сі звістки. Почали усі „погрожки“, готовити ся стрічати гості, але-ж після тихого і мирного життї, в котрому обо всім для тебе бюрократично доглядають і придивляють ся, від разу не з'явить ся велика енергія, самопідмога. Міста, земства, і в загалі, окремі люди беруть ся мов сонні і капають ся в усі кінці тільки тоді, як прийде сама біда!

І от бачимо, що лихо прийшло, захопило деякі місця на Кавказі, перейшло в Астрахан і мов та хвиля потягли ся у гору по ріці Волзі, усюди замаяючи у трону велике число народу.

Що-дня часописи приносили вістки, що холера посунулася ще далі на північ до Вятки, до Петербурга. Се перша дорога єї — по Волзі і потім звісно, у праву і ліву руку від неї; друга дорога по залізницї на Славянськ, Харків, Ростов-Вороніж.

При наших санітарних обставинах нема ніякої можливости зопинити се лихо. Усюди, куди воно приходить, починаєть ся крик, гомін, звать лікарів, слухачів, фельчерів і, звісно, їх не вистарчає і се по городах, але що-ж повинно робити ся у слободах, хуторах, то й не казати нічого! Може хоч тепер пожалкують, і хто не розуміє, то зрозуміє, що у нас лікарів ще зовсім мало, і що треба не радити а сумувати, що харківський, н. пр. університет і сей рік кінчає тільки 80 з чимсь слухачів, а не 200—250, як було ще не дуже давно. При такому лихови яснійше може виявляти ся ті хиби санітарно-медицинських обставин життї нашого люду та і взагалі хиби життї громадського, котре повинно пеклувати ся о самому собі.

Всюди умирало і умирає більшість простого люду. Число небіжчиків що-дня не мале; так у Астрахані більш 100, у області війська Донського доходило до 1000, і се по звісткам з Петербурга.

Так лихо насунуло ся не мале, і другий плях его лежить як раз через Україну, в котрій і панує азиатська хвороба... Сила сего лиха становить ся ще яснійше, коли згадаєш санітарно-гігієнічні обставини простого люду і темряву, пануючу проміж ним.

Сумно.. казав я попередю. Придивляєш ся і бачиш, який „незрозумілий“ сум обгортає увесь простий люд. А наболідо чимало за ті часи і тепер впливає з самого дна душі і голосно дає про себе знати... Ми бачимо, що в містах, де холера вже панує, по Волзі, починаючи з Астрахана, усюди простий люд, виявляє своє невдо

вольне. В Астрахані почалися загальні бійки і розгроми поліції, перейшли в Саратов.... Не звикли вони дивитися на поліцію як на те, що для них повинно бути, а не вони для неї, і розуміючи так, її, не мали віри до неї. У всякому ділі бачилося не бажане, зробити що небуває на користь усіх, а щось таке, чим вона-ж сама по-користується. Звісно до сього причинила ся і темнота! Звертає на себе увагу той сумний факт, що поруч з поліцією постановлені простим людом і лікарі, котрі йшли в боротьбу з лихом не маючи страху. До того лікар ще й перший повинен був приймати міри санітарно-поліцейські — і на него першого звернули гнів. Дійшло до того, що в Астрахані спалили больницу, убили лікаря... і се далеко не в одній Астрахані, бійки були чимало де, але-ж в Катеринославщині, на заводі Юза було щось страшне...

Тепер холера багато зменшилась, багато дякуючи холоду, а все-ж таки панує чимало.

З великою охотою звернено увагу на те, що Чернігівське земство надрукувало оголошене, по котрому воно не тільки дає лікарям і судьям плату місячно, але і забезпечує їх родини (перших 5000 руб., других 3000) на случай смерті в боротьбі з холерою!

Невже з'явилося знов життя у Чернігівського земства, як тільки від'їхав той, що й слово „земство“ без піки у роті чути не міг?! По-слідніми тижнями в Слобідській Україні з'явилась чума на рогатому скоті!!

Слобідський-Українець.

Коронна валюта або наука о нових грошях.

(З „Народної часописи“.

(Дальше).

Кілько-ж буде важити кожда штука по 20 кор. і як буде виглядати?

Коли з одного кіля мішанини вибиває ся 147,5 штук, або коли всі разом важать 1000 грамів, то одна штука буде важити 147-му частку з одного кіля або трохи більше як 6 грамів (докладно 6775067 грамів). Коли-б ті штуки були роблені з чистого золота (164 штук з кіля), то кожда важила би 164-ту частку за 1000 грамів або мало що більше як 6 грамів (докладно 609757 грамів).

Монети по 20 кор. мають бути 21 міліметрів широкі в промірі. Личко (avers) буде представляти погруді царське а чет царського орла і число 20 Cor. (corona) та латинську напис доккола: „Франц Іосиф I. з Божої ласки цар Австрії, король Чехії, Галичини, Іллірії і т. д., Апост. король Угорщини“; береги будуть гладкі з вижолобленою на них написсю по латині: „Сполученими силами“.

Яка-ж буде друга золота монета і як буде виглядати?

За тею головною монетою іде друга: штука по 10 корон разом. Кожда така штука мусить мати в собі як раз половину тільки золота, що штука по 20 корон, і як раз половину тільки важити, одже з мішанини 33875338 грамів, а з чистого золота 304878 грамів. В промірі будуть вони 19 міліметрів широкі; личко і чет будуть такі самі, як у штук по 20 корон, а береги будуть мати жолоблену прикрасу.

Що то терпимість і перехонова вага?

При вибиванню золотих і срібних грошей мусить ся дуже на то уважати, щоби кожда штука докладно тільки важила, що й друга, і щоби в кожній була однакова скількість чистого золота або срібла. Але що то річ майже неможлива все так докладно зробити, то постановлено, що одна золота монета не сміє менше важити від другої, як на 2 тисячних частий, а в жадній монеті не сміє неставати більше чистого золота, як одна тисячна частка. Се обмежене похибк називаєть терпимостію (Toleranz).

Але кожда монета, хоч би й не тверда, коли переходить довго з рук до рук, то стирає ся і тратить на вартости, тим більше монета

золота: коли-б вона значно стерла ся, то ніхто не хотів би її брати. Для того то постановлено, що стерті золоті монети по 20 корон, коли ще важать не менше як 6,47 грам, а монети по 10 корон, коли важать не менше як 3,37 грамів, мусить ще кождий брати; монети з такою вагою, хоч вже стерті, можуть все ще переходити з рук до рук і така вага називає ся перехонова (Passirgewicht). Коли-б важили менше, то царська каса возьме їх назад і видасть за них нові. Коли же хтось буде мати такі золоті корони, котрі були би понадрізувані, проперчені або обпилвані, то царська каса возьме їх, але заплатити за них лиш тільки вони ще, кілько будуть варті; на таких монетах будуть люди тратити і для того треба буде добре на то уважати, аби таких корон від нікого не брати.

Чи крім золотих грошей будуть і срібні?

Із срібла будуть вибивати ся монети по одній короні і вони будуть становити одиницю числення нових грошей. Срібло сих корон не буде чисте лиш змішане з міддю: на тисяч частий мішанини буде іти 835 частий срібла а 165 частий мідні. З одного кіля тої мішанини буде вибивати ся 200 штук по одній короні і для того кожда штука буде важити як раз 200-ну частку одного кіля, або 5 грамів, значить ся, пів дека. Ту монету можна буде уживати до відважування пів дека якогось товару. Личко срібної корони буде мати погруді царське, а чет царську корону, число вартости (1 Cor.) і відповідну напис доккола; беріг буде гладкий, а на ній буде вижолоблене по латині: „Сполученими силами“. Кожда штука буде в промірі 23 міліметри широка. Вибивати срібні корони не буде вільно нікому, лиш державі, і таких корон має ся вибичи у нас за 140 мільонів, а на Угорщині за 60 мільонів, разом за 200 мільонів. При виплатах буде мусів кождий приймати ті монети лиш до 50 штук; коли би була більша сума, то можна буде не приймати, а казати собі платити золотими монетами або паперами.

Рахуба сих монет буде така: на штуку по 20 корон разом іде 2 штуки по 10 корон разом, або 20 штук по одній короні, а штука по 10 корон разом має 10 штук по одній короні.

Які-ж будуть дрібні гроші?

Двоєкі: нікльові і бронзові. Нікель єсть то зеленаво-білий метал, котрий добуває ся з нікльової руди, званої нікеліном; він єсть досить твердий, дає ся красно, виглядати, не псує ся так скоро і не єсть так для здоровля шкідливий як мідь, на котрій робить ся сит (гріншпан), котрою можна легко затроїти ся. Тепер відкрито великі копальні ніклю і для того ціна его єсть досить мала та одностайна. З ніклю будуть вибивати ся монети по 20 сотиків разом (з одного кіля чистого ніклю 250 штук) і монети по 10 сотиків разом (з одного кіля ніклю по 333 штук). Штука по 20 сотиків буде важити як раз 3 грами, а штука по 10 сотиків — 2 грами; ті монети буде можна для того також уживати до відважування товарів. Личко нікльових грошей буде мати царського орла, а чет — напис, число вартости і рік, в котрім монета вибита; береги будуть карбовані. Монети по 20 сотиків будуть широкі на 21 міліметрів в промірі, а ті по 10 сотиків — 19 мілім. Нікльові монети буде вибнати лиш держава і має їх вибичи за 42 мільонів корон. Нікльовими грошми не можна буде від разу більше платити, як десять корон, але ледви, чи хто не взяв би, як би ему й більше давали.

Для чого-ж взяла ся держава вибивати нікльові гроші?

Бо має на них зиск. Нікель єсть дешевий, бо кілько коштує тепер 5 зл., а може буде коштувати й ще дешевше. На вибите нікльових грошей за 42 мільони корон, треба 1 мільон і 50 тисяч кілю ніклю. Рахуючи кілько лиш по 5 зл., то треба буде за весь нікель заплатити 5 і чверть мільона зл. а десять і пів мільона коронами; за вибите треба буде заплатити звш мільон корон (1,2 міль. кор.) — одже держава видасть на ті гроші всего більше як 11 і пів мільона корон (11,7 міль. кор.) а пустить їх за 42 мільони, зна-

чить ся. заробить на них більше як 30 мільонів корон (30,3 міль. корон).

Які будуть бронзові гроші?

Бронз, з котрого будуть вибивати ся штуки по 2 сотики разом (300 штук з кіля) і штуки по 1 сотикови (600 штук з кіля) буде мішанина з 95 частий міді, 4 частий цинку і 1 частий цинку. Личко тих монет буде мати царського орла, а чет вартість монети і рік, коли вона вибита; беріг буде гладкий; ширина штук по 2 сотики буде 19 міліметрів, а штук по 1 сотикови 17 міліметрів в промірі.

Бронзових монет не буде нікому вільно вибивати, лиш державі і вона вибе їх за 18,200.000 корон. При виплаті не можна буде нікого змусити, щоби брав більше бронзових грошей, як за одну корону (100 сотиків).

Так одже будемо мати такі гроші:

Золоті: штуки по 20 корон і штуки по 10 корон.

Срібні: штуки по 1 короні.

Нікльові: штуки по 20 і по 10 сотиків.

Бронзові: штуки по 2 і по 1 сотикови.

На 1 кор.	іде 100 сот.,	50 по 2 сот.,	10 по 10 сот.,	5 по 20 сот.
„ 10 „	„ 1000 „	„ 500 „	„ 100 „	„ 50 „
„ 20 „	„ 2000 „	„ 1000 „	„ 200 „	„ 100 „

(Дальше буде).

Перегляд політичний.

При виборі посла до сойму з округа становецкого вибрано одноголосно 79 голосами гр. пр. пароха з Станівців Івана Бежана, а не як мильно подано в попереднім числі, его брата гр. пр. пароха з Кісілева. Помилка зайшла з того, що всі часописи черновецькі, а межі ними і волоска „Gazeta Bucovinei“ заговорила була перед самим вибором о кандидатурі о. Вежана з Кісілева, так що в першій хвилі по виборі не мож було напевно знати, котрий з братів Бежанів вибраний послом. — Нововибраний посол, котрий виїшов з вибору за підпомочію волоського товариства політичного „Concordia“, обовязав ся приступити в сойм до партії волоської і має утворити разом з послом Д-ром Волином і Тимінським клуб руский (!) З сего можна вже осудити, яка буде діяльність сего посла для Руснів.

Рада державна розпочала в суботу дня 5. с. м. на ново свої наради. Під нараду прийшов насамперед бюджет на рік 1893 предложеній міністром Др. Штейнбахом, а крім бюджету не буде сеї сесії важніших предложеней.

В Празі відбула ся конференція всіх чеських послів з Чехії і Морави. Раджено над спільним поступованем так Молодо- як і Старо-Чехів в справах політичних, а особливо ходило послам о спільну акцію против Німців. Конференція приняла на внесене Д-ра Рігера отсю резолюцію: „Конференція обстає при жаданю признаня правно-державного становища чеського, домагає ся відповідної репрезентації Чехів з країв Чехії, Морави і Шлеска, і жадає рівноправненя Чехів у всіх краях чеських і змагане до розвитку автономії.“

Членами палати панів іменував цар: кн. Іосифа Аверсперга, ген. Бравмілера, ген. Катіого, посла ради державної бар. Айхгофа, посла ради державної д-ра Айгнера, проф. університету Екснера, посла ради державної Гомперца, пос. Августа Горайського, совітника двору Гавера, бар. Лявлана, бар. Лийтенбергера, кн. Фердинанда Лобковца, проф. Людвіга, бар. Мажа, бар. Рінгофера, бар. Жигмонта Ромашкана, гр. Сільва-Таруку, гр. Гойновича, проф. Вайса, гр. Стефана Замойського і губернатора банку Цімермана.

З Петербурга довозить до Polit. Congr., що російська рада державна незабаром займе ся проектом до закона, котрим би обмежилося право населеня чужосторонних людей в Росії. До того має дійтись двома способами: найперше буде заказане поселяти ся чужосторонним в границях російської держави, а відтак закажеть чужосторонним, вже поселеним,

дальше купувати які небудь нерухомості. Крім того мають вигалтати чужинців з поміж робітників, бо кажуть, що всякі розрухи походять від тих чужинців, котрі ширять ліберальні ідеї. Рівно-ж має завестись уживане російської мови по всіх фабриках в західній і полудневій Росії.

Дрібні вісти.

† **Гіполит Мартинович**, президент краевого суду, рицар ордена Франц Юсіфа, унокоїв ся сьогодні о 5-ій годині рано на 57-ім році жити. Покійник був членом основателем руского товариства „Народний Дім“ і відзначав ся великою справедливістю і чистим характером, через що був дуже улюблений і високо поважаний від всіх людей. Вічна ему пам'ять!

Нові вибори. В попереднім числі нашої газети принесли ми за „Bukowiner Nachrichten“ і „Gazeta Bucovinei“ мильну вість, що в становецькій повіті вибрано на посла до сойму кіселевського пароха о. „Е. Вежан“. Пізніше аж ми довідали ся, що то славний „руський посол“ не „Е. Вежан“, а становецький парох о. „J. Вежан“. Сей панотець не має також виравді ні шийменшого поняття о потребах руского народу, бо его ся справа ніколи не інтересувала; не знає сей панотець виравді ні рускої історії, ні рускої літератури; не читав і не читає сей панотець ніяких руских часописей, лише може купчанківську московську „Русску Правду“; не належав і не належить сей панотець до руских товариств, не причинив ся він до тепер нічим до просвіти руского народу, не дав він до тепер й крейцаря на просвітні рускі ціли, але за тоє він ревню збирає поміж руским народом крейцарі на „Scolaj români“, за тоє має рідного брата, конзисторського совітника „Вежан“, загорілого румунізатора, найзавзятішого ворога всего, що руске. Взагалі все, що ми сказали в попереднім числі про вибори в становецькій повіті взглядно кіселевського пароха „Е. Вежан“, відносить ся дословно до дійсного „руського“ посла, о. „J. Вежан“ зі Становця. Додати лише мусім, що сей ніби руский посол посилає свої сини в гімназію не, як би хто думав, на науку релігії до православного руского катехити, а до православного волоського катехити, і не дозволяє їм учити ся рускої мови, а лише волоскої мови. Сумніваєм ся, чи такий чоловік зможе щиро заступати інтереса руских мужиків.

Нові вибори в Сереті на місце помершого посла Войпаровича розписало ц. к. правительство на 16. н. ст. листопада

„Руска міщанська читальня“ устроє в неділю дня 13. н. ст. листопада другий співнодекляматорський вечерок з танцями.

Діти злочинцями. Нігде діти так не псують ся, як по великих містах. Страшний доказ того дав сими днями Відень. Там арештовано сими днями семеро дівчат в віці від 11 до 14 літ, котрі були вже фаховими злодійками і 5 хлопців в віці від 9 до 11 літ, котрі були утворили ватагу підпальників, що огнем нищили околицю Відня. Дівчата крали людям, що ставали перед виставами сьленовими, мошонки з грішми. Одна з них, 12-літня Іванна Галлер признала ся, що сама лиш витягнула людям 30 мошонок з грішми. При ній найдено ще 11 мошонок, але вже порожніх. Ще в серцію сего року згоріло було на сіножатах коло Едлерзе під Віднем кілька стогів сїна, а опісля під Фльорідсдорфом згоріло знов кілька стогів; наконець в жовтні згоріла шоба і стодола одного різника. Фльорідсдорфська поліція слїдила пильно за підпальниками і наконець вислїдила, що то була ватага зложена з п'ять хлопців, в котрих три найстарші мали по 11 а наймолодший 9 літ. Всі вони признали ся, що підпалювали і розсилали листи до людей, в котрих їм грозили, що їх підпалять. Всі ті хлопці суть синами робітників. Розуміє ся, що як злодійки так і підпальники будуть примірно укарані, а віддак віддадуть їх до домів поправи.

Трицять і три роки з кулю в тілі. Рідкий випадок операції відвоєв ся в Нусдорфі над озером Аттер в горішній Австрії. Там живє капітан Альберт Гервартер, котрий був ще в італійській кампанії в 1859 р. і під Сольферіно дістав кулю в ногу межі кістки. Від того часу носив він

італійську кулю в своїй нозі трицять і три роки. Він давав ся три рази оперувати, але все надармо: послідній раз оперували его в 1865 р. Від 1866 р. погіршалась ему нога чим раз більше, аж ось перед кільком днями почув він, що ему сторчить щось в нозі, як коли-б там щось влізло. Лікар, котрий доглядав капітана, думав зразу, що то кусень кістки і забрав ся до операції. По трох днях хірургічних приготувань виймив однакже недужому замість кістки італійську кулю. Не була то однакже ціла куля, лиш вже четвертина з неї, котра важила 10 і пів грама, бо три часті виймлено вже давніше. Капітан побачивши остаток кулі, котру носив 33 літ, сказав лиш на то: „Ну, коли це тепер буде мені щось сидіти в нозі, то зараз подам о концессию на копальню олова“.

Ватаги розбишацкі в Росії. Недавно тому утекло з визниці в Житомери двадцять найнебезпечніших злочинців, котрі тепер утворили ватагу розбишацку і нападають на двори та на богатих селян. Досі убили вже кількоро людей.

Медведі в Тироли. Свого часу доносили газети що в полудневій Тироли в так званий Юдікарній появив ся був коло місцевости Мадонна ді Кампілію медведь, котрий не бояв ся показувати людям в білий день. Отож, аби того медведя побачити живцем на полянці, вибрало ся було ціле товариство на ту полянку і забрало ще й фотографів з собою. Коли медведь не хотів показати ся, то люди поставили ся на полянці в ряд а фотограф взяв ся їх фотографувати. Коли фотографія була вже готова, якеж було здивоване всіх, коли вони побачили на фотографії і медведя. Він як колиб хотів зробити їм несподіванку, висунув ся поза ними як раз в той хвили, коли фотограф знімав з них фотографію і, стоячи між деревами, дав ся також відфотографувати. Отже того медведя, а радше медведицю, бо то була „она“, убив дня 23-го сего місяця стрілець Анджело Спалла, а другий стрілець, Бельтрамі, убив майже рівночасно єї молоде медведка, котрому було до півтора року. Стара була величезним звірем, який рідко коли лучає ся, а молоде було також красне і росле. Оба стрільці дістали за то від правительства прицисану нагороду по 42 зл. а крім того належать до них ще й оба медведі.

Страшна повінь навістала Хину. З Сан Франціско доносять, що Жовта ріка мала залити край на 150 миль вздовж, а 31 миль вширш. Около 50.000 людей згинуло в воді. Руїна має бути така страшна, що мільон людей згіне з голоду, коли правительство до весни не зарадить тому нещастю.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Просимо уклібно всіх наших П. Т. дописувателів в Україні виразного писання в своїх дописках, позаяк їх часто не можна ніяким чином прочитати.

НАДІСЛАНЕ.

Надходяче Різдво приневолює родичів знов до вибору відповідних забавок для своїх дітей. Часом заявляють ся дуже чудно дїточі забаванки, котрі мають свій початок в різних чудових снах, і родичі нераз мають клопіт, як би ті забавки справити на добру дорогу. Треба дитину завчасу проводити в єї діланю і гадках, так як то робить ся в деревцям, коли хоче ся, щоби росло після підгори. Се переведе ся найліпше, если окружить ся дитину відповідними средствами науки, котрі дають їй не лиш приємну забаву, але і причиняють ся до розбудження духової діяльності. До того як найліпше надає ся забавка зладжена на педагогічних основах. Найпожиточнішою і найліпшою забавкою є **якорна коробка з камінчиками до будови**. Придивити ся лиш, як то дрібні ручки з правдивою жадобою перебирають в камінчиках і ніколи не перестають будувати мости, пам'ятники, доми, церкви і т. п. у всяких можливих стилях. Радо залишуть ся купувати інші забавки, а замість них **Ріхтера якорну коробку з камінчиками**, котрій справді припадає велика слава в участі. Тяжкі, всіляко

закрашені камінці добре надають ся до будованя і гарно виглядають. Кожду коробку можна доповнити слїдуючою і довести до того, що і 12-літня дитина найде в них правдиву забаву. Ба ми бачили навіть старші особи при тій забаві. — Сі гадки спонукають певно родичів купувати — **Ріхтера якорну коробку з камінчиками до будови** — котру можна по **35** кр. аж до **5** зл. дістати по всіх більших складах забавок.

Ріхтера забавки терпилivosti : Ломи-голова.

Хрестолом, загадка круга, головолом, пітагорас і т. д. тепер ще забавніші, як перше, бо в нових зошитах поміщені й задачі для подвійних забавок. Лише з правдивою маркою „якор“. Ціна 35 кр. від штуки.

Тисячі і ще раз тисячі родичів признали велику вартість звістних Ріхтерових

„якірних коробок з камінчиками до будови“.

Нема ліпшої і більше поучаючої забавки для дітей! „Якірні коробки“ є найліпші і з виглядів на тривалість найдешевші подарунки різдвині для малих і більших дітей. Ближні відомості що до „якорних коробок“ і що до „забавок терпилivosti“ можна знайти в новім цїннику з прегарними видами будівель. Всі родичі повинні сей цїнник як найскорше від підписаної фірми зажадати, аби завчасу могли собі вибрати справді гарний дарунок для своїх дітей. Хто не хоче тяжко обманутись при купні безвартовних підроблень, сей най відкине кожду коробку без нашої фірми і маркі „якір“ яко фальшиву. То-ж треба жадати лише „Ріхтера якірні коробки з камінчиками до будови“, котрі завше недосягнені в свої вартості продають ся за ціну 35, 70, 40 кр. до 5 зл. — і вище у всіх видійших склядах забавок.

Ф. Ад. Ріхтер і комп.

перша австрійсько-угорська фабрика коробок з камінчиками до будови.

Відень, I, Niebelungengasse 4.
Rudolstadt, Olten, Rotterdam, London,
New-York.

ОГОЛОШЕНЕ.

Пивоварске заведење, належаче до конкурсової маси Юсіфа Гебля, з цілим устроєнем і інвентарем, з всіма будинками, і до того приналежним ґрунтом і огородом (Гебльова гора)

продає ся з вільної руки.

Так само продають ся з вільної руки оті нерухомості:

- Реальність на ринку „Готель російський“ з реставрацією і заїздним домом (на половину);
- ґрунт при улиці броварській і ветеранській разом з будинком (так звана пивоварня Вільда) і
- вільварок в Луді-Горечи коло Ліску в Горени.

Всі ближні вісти що до предметів маючих ся продати і що до умов продажі уділіє як найохотніше підписаний завідатель сеї маси. В завідателя можна також оглянути плани пивоварні і всіх будинків.

Всі, що мають охоту купити пивоварске заведење або що небудь друге з наведених предметів, звольте свої услівля подати найскорше підписаному завідателєви сеї маси до відомости.

Завідатель маси

Др. РАЙС.

Лікар до очей

Др. Б. ГЕЗАНГ (Gesang),

що був оператором і демонстратором на очній клініці професора Фукса в Відні, відбувши довну практику у Львові, ординує

в Чернівцях, улица почтова ч. II.

З печатні Г. Чоппа.